

MAANTIETEELLINEN LUETTELO.

VALMISTAVIA KOULUJA JA KOTIOPETUSTA VARTEN

TOIMITTANUT

ALLI NISSINEN.

TOINEN KORJATTU PAINOS.

PORVOOSSA,
WERNER SÖDERSTRÖM.

Hinta 85 p.

MAANTIETEELLINEN LUETTELO

VALMISTAVIA KOULUJA JA KOTIOPETUSTA VARTEN

TOIMITTANUT

ALLI NISSINEN.

TOINEN KORJATTU PAINOS.

PORVOOSSA,
WERNER SÖDERSTRÖM.

PORVOOSSA, 1898.
WERNER SÖDERSTRÖMIN KIRJAPAINOSSA.

Tämä maantieteellinen luettelo, joka nyt tarjoutuu pienten lasten opetuksessa käytettäväksi, on aijottu poistamaan lyhyen ja helppotajuisen alkeismaantieteen puutetta. Sen sisältö vastaa niitä tietoja, joita lyseoihin, tyttökoulujen valmistaville luokille ja yhteiskoulujen toiselle luokalle pääsemistä varten vaaditaan.

Monissa valmistavissa kouluissa on tähän asti käytetty sitä tapaa, että oppilaat ovat mukailleet vihkoihinsa opettajan luokkataululle kirjoittamat nimet. Mutta tämä kirjoittaminen vie paljo maantieteen opetukselle suodusta ajasta ja on vielä luottamaton, siinä suhteessa, että pienoiset oppilaat usein kirjoittavat väärin ja siten myöskin lukevat väärin; ja vielä lisäksi syntyy kertauksessa usein vaikeuksia muistiinpanojen katoamisen kautta. Kertausta vaikeuttaa vielä sekin, että joku paikka on voinut lukukauden ajalla yhdestä tai toisesta syystä jäädä vihkoon kirjoittamatta, ja siten jää oppilaan taito vaillinaiseksi. Näiden syiden vuoksi on tällä vihkosella koetettu auttaa sekä opettajia että oppilaita.

Ja samalla on myöskin tätä kirjaa käyttämällä toivottu voitavan säästää enempi aikaa valaisevaan kertoilemiseen, kuvien näyttämiseen ja karttapiirrustukseen.

Kokemuksen nojalla on tämä luettelo toimitettu näin supistuneessa muodossa. Tällä tavoin on näyttänyt olevan helppo ehtiä.

Toivossa, että tästä olisi jotain helpoitusta maantieteen alustavalle oppimiselle, jätetään kirja sitä tarvitsevien käsiin.
Helsingissä Syyskuussa 1891.

Toimittaja.

Alkeellinen pallo-oppi.

Maa on suuri ja muodoltansa ympyriäinen kuin pallo. Maan pinta on epätasainen. Siinä on suuria korkeuksia ja suuria alennuksia. Korkeuksia nimitetään eri tavalla suuruutensa mukaan. Pieni korkeus on mäki- ja harju, suuria korkeuksia ovat vuori, ylänkö ja vuorenhuippu.

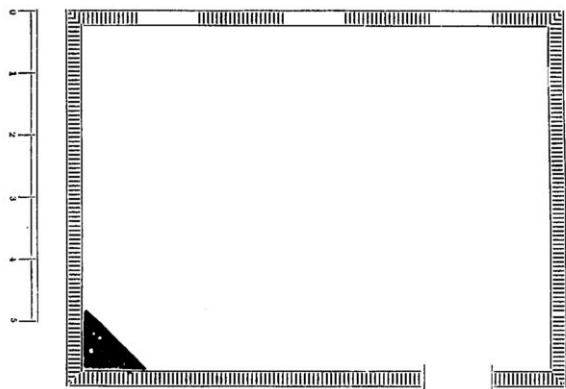

Vuoria ja laaksoja.

Alennuksia on myöskin erilaisia. Pieniä alennuksia ovat alanko, laakso, rotko. Suuret alennukset ovat useimmiten täytetyt vedellä ja niitä sanotaan lammiksi, järviksi ja valtameriksi.

Suuria alennuksia on maan pinnalla paljo. Vesi peittääkin suurimman osan maan pintaa.

Maata kuvataan kartalle. Kartta on maan pinnan kuva. Tässä näet kouluhuoneen kartan.

Voitko näyttää, missä on seinä? Missä on ikkuna? Missä on ovi? Missä on uuni?

Tähän piirretty kouluhuone on kahdeksan metrin pituinen ja kuuden metrin levyinen. Kuvassa näkyvä pieni viiva on otettu vastaamaan metri-mittaa. Kuvatkaamme suurella taululle meidän oma kouluhuoneemme? Kuvaa kotona isäsi ja äitisi huone. Kuvaa koko piha! Näin kuvataan huoneita, taloja ja pihvoja, mutta samalla tapaa kuvataan kaupunkeja, maa-aloja jopa koko maanpallokin. Tässä näet maanpallon kartan! Vaalea väri kuvaa vettä, tummempi kuvaa maata.

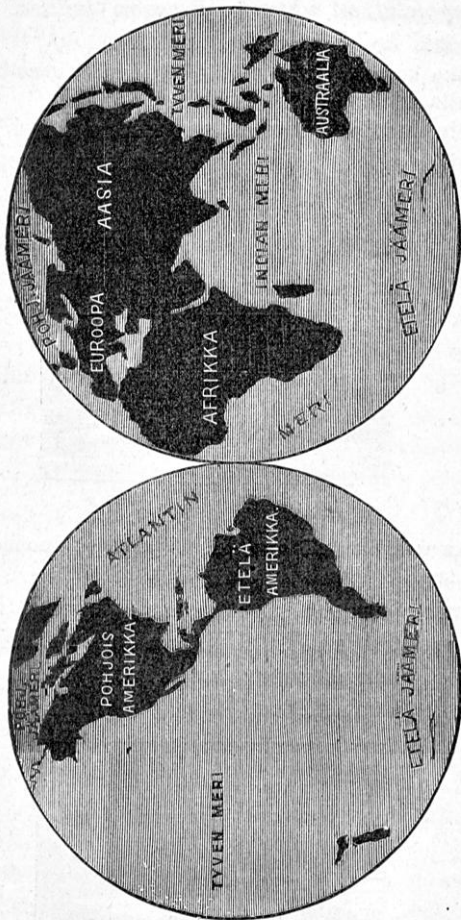
Näyttäkää, missä on vettä! Missä paikassa on maata?

Suurimpia maakappaleita sanotaan *mantereiksi*. Mantereita on maanpallolla kolme. Mutta maanpallolla on paljon pienempiä maakappaleita, joita sanotaan saariksi. *Saari on sellainen maa, jota vesi ympäröi kaikilla puolin.*

Etsi kartalta joku saari! Mainitkaa joku saari, jonka tunnette! —

Mantereitten ja saarien rannat eivät ole suorita. Ne mutkistuvat monella tavoin ja niistä pistää usein pitkiä

Maanpallon kartta.

maakaistaleita mereen. Mereen pistäviä maakaistaleita sanotaan *niemiksi*. *Niemi on sellainen maakappale, joka yhdellä puolella on yhteydessä maan kanssa, mutta jota vesi ympäröi kaikilla muilla puolilla.*

Oletko koskaan ollut niemellä? Millä niemellä olet ollut? Etsi kartalla joku niemi!

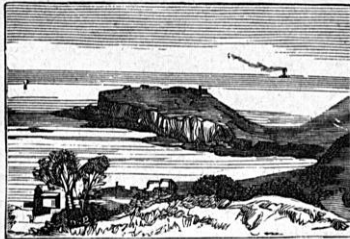
Usein yhdistää kapea maakaistale kaksi suurempaa maata toisiinsa. Sellaista maakaistaleita sanotaan *taipaleeksi* eli *kannakseksi*.

Taipale.

Kuka teistä on nähnyt jonkun taipaleen luonnossa? Selitä millainen se oli! Etsi kartalla joku taipale!

Suurimpia meriä sanotaan *valtameriksi*. Meret muodostavat maahan *lahtia*. *Lahti* on se osa merta tahi järveä, joka on tunkeutunut maan sisään ja jota maa ympäröi usealla puolella.

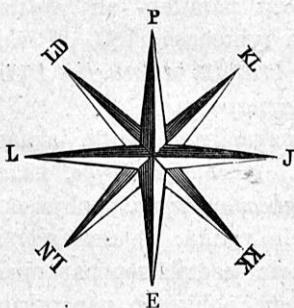
Niemi ja lahti.

Kuka osaa mainita luonnossa yhden lahden? Onko teistä kukaan soutanut lahden poikki? — Etsi kartalla joku lahti!

Joskus eroittaa kapea vesi kaksi maata toisistansa. Sellaista vettä sanotaan *salmeksi*. *Salmi on kapea vesi, joka on kahden suuremman veden välillä, ja eroittaa kaksi maata.*

Oletteko kulkeneet jonkun salmen läpi? Mikä sen salmen nimi oli? Etsi kartalta joku salmi!

Nyt saamme oppia ilmansuunnat. Pää-ilmansuunnat ovat *pohjoinen, etelä, itä ja länsi*. Silloin kun aurinko on korkeimmillaan taivaan laella (kello 12) on se etelässä. Jos käännämme selkämme etelään päin, ovat kasvomme pohjoiseen. Oikealla kädellämme on itä ja vasemmalla länsi. Aurinko nousee aamusilla idästä ja laskee ehtoolla länteen.

Ilmansuuntien osoittaja.

Mitenkä löydät etelän keskipäivällä, jos ilma on selkeä?

Pää-ilmansuuntien välillä on vielä neljä väli-ilmansuuntaa: *luode*, (pohjoisen ja lännen välillä), *louna* (lännen ja etelän välillä), *kaakko*, (etelän ja idän välillä) ja *koillinen* (idän ja pohjoisen välillä.)

Seinäkartalla asetetaan tavallisesti pohjoinen ylöspäin, etelä alas, itä oikealle ja länsi vasemmalle.

Kun näemme auringon nousevan ja laskevan, niin voisimme aivan luulla, että se on aurinko, joka liikkuu. Mutta niin ei ole. Maa pyörii säännöllisesti ja aurinko on paikoillaan. Maan pyörimisestä syntyy yö ja päivä.

Kun maanpalloa kartalle kuvataan, liitetään kuvaan kartan valaisemiseksi monenlaisia merkki-viivoja. Se suora viiva, joka on vedettynä maan halki pohjoisesta etelään ja ajatellaan kulkevan maan läpi, sanotaan maan *akseliksi*. Akselin molempia päitä sanotaan *navoiksi*, pohjoista *pohjoisnavaksi*, eteläistä *etelänavaksi*.

Se suora viiva, joka on vedettynä maan ympäri lännestä itään päin ja joka on yhtä kaukana kumpaisestakin navasta on *ekvaattori* eli *päiväntasaaja*.

Päiväntasaaja on jaettu 360 asteeseen (360°).

Päiväntasaajan kanssa yhtäsuuntaisesti ja yhtä kaukana toisistaan ovat paralleli- eli *yhdensuuntaiset* piirit. Parallelipiirejä on yhteensä 180. Parallelipiireistä ovat ensin huomattavat *kravun* ja *kauriin kääntöpiirit* ja *pohjoinen* ja *eteläinen napapiiri*.

Kääntö- ja napapiirien kautta jakaantuu maa viiteen vyöhykkeeseen: 1) *kuuma vyöhyke*, kääntöpiirien välillä; 2) *pohjoinen lauhkea vyöhyke*, pohjoisen kääntöpiirin ja pohjoisen napapiirin välillä; 3) *eteläinen lauhkea vyöhyke*, eteläisen kääntöpiirin ja eteläisen napapiirin välillä; 4) *pohjoinen kylmävyöhyke*, pohjoisen napapiirin sisällä ja 5) *eteläinen kylmävyöhyke*, eteläisen napapiirin sisällä.

Eri vyöhykkeissä on erilainen ilman-ala.

Viivoja on vielä vedetty pohjoisnavasta etelänapaan, pitkin maan pintaa. Niitä sanotaan *meridiaaneiksi* eli puolipäivän piireiksi. Niillä paikoilla, joissa sama meridiaani kulkee, on puolipäivä samaan aikaan. Maa jaetaan

kartalla kahteen puoliskoon, *itäiseen* ja *läntiseen pallonpuoliskoon*. Jako tehdään tavallisesti Ferromeridiaanin kohdalla. (Ferro saari kuuluu Kanarian saariin Afrikan länsirannalla.)

Merén ja maan jako.

Meri peittää lähes kolme neljäs-osaa maan pinnasta. Ajatelkaamme, että jaamme maanpinnan neljään yhtäsuureen osaan, niin kolme noista osista on veden peitossa. Suurina *vallamerinä* ympäröipi vesi mantereita joka puolella. Valtameret ovat:

1. *Iso valtameri eli Tyvenmeri*. Suurin kaikista meristä.
2. *Atlantin meri*.
3. *Intian meri*.
4. *Pohjoinen Jäämeri*. Pienin valtameri.
5. *Eteläinen Jäämeri*.

Maata on maanpallolla kolme suurempaa jaksoa ja useita pienempiä jaksoja.

Suuria maa-jaksoja sanotaan *mantereiksi*. Mantereet ovat:

Vanha mantere.

Saanut nimensä siitä, että on ollut sivistyneelle maailmalle kauvimmin tunnettu.

Uusi mantere.

Tämän mantereen löysi purjehtija Kolumbus vuonna 1492 jälkeen Kristuksen syntymän.

Austraalian mantere.

Maanpallon maa jaetaan vielä *viiteen maanosaan*, jotka ovat:

1. *Eurooppa.*
2. *Aasia.* Suurin maanosista.
3. *Afrikka.*
4. *Amerikka,*
5. *Austraalia.* Pienin maanosista.

Eurooppa.

Rajat: Pohjoisessa Pohjoinen Jäämeri, etelässä Väli-meri, lännessä Atlantin meri, idässä Aasia.

Meriä ja lahtia.

Pohjoinen Jäämeri.

Ilmanala on siellä kylmä. Meren peittävät laajat jääaavikot. Siellä pyydetään hylkeitä, valaskaloja ja jääkarhuja.

Vienan meri.

Atlantin meri.

Ilmanala on täällä leudompi. Suuri, lämpöinen merivirta, *Golf-virta* kulkee tämän meren pohjoisen osan läpi.

Pohjan meri.

Skagerrak.

Kattegat.

Itämeri.

Pohjan lahti.

Suomen lahti.

Riian lahti.

Irlannin meri.

Bristolin lahti.

Biskayan lahti.

Välimeri.

Lionin lahti.

Genuan lahti.

Tyrrhenin meri.

Jonian meri.

Taranton lahti.

Adrian meri.

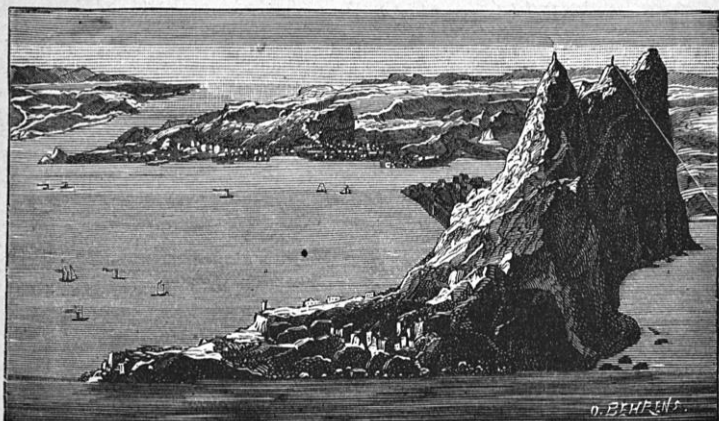
Arkipelagi eli Egean meri.

Marmarameri.

Mustameri.

Asovan meri.

Salmia.

Gibraltarin salmi.

Juutinrauma.

Iso Belt.

Vähä Belt.
Englannin kanaali ja
Calaisin (Kaleen) salmi.
Pohjois-kanaali.
Pyhän Yrjön kanaali.
Gibraltarin salmi.

Gibraltarin salmen molemmilla rannoilla on lujat linnoitukset.

Bonifasion salmi.
Messinan salmi.
Hellespontti eli Dardanellein salmi.
Bospori eli Konstantinopolin salmi.
Kertshin salmi.

Niemimaita.

Kanin niemimaa.
Lapin niemimaa.
Skandinaavian niemimaa.
Suomi.
Tanskan niemimaa eli Jyllanti.
Bretagnen niemimaa.
Pyreneitten niemimaa.
Apenninien niemimaa.
Kalabria ja Apulia.
Balkanin niemimaa.
Morea.
Krim.

Niemekkeitä.

Nordkyn, Euroopan pohjoisin niemeke.
Kap da Roka, Euroopan läntisin niemeke.
Kap Tariffa, (Gibraltarin luona,) Euroopan eteläisin niemeke.

Taipaleita.

Korintin taipale, Balkanin niemimaalla.

Krimin taipale, Krimin niemimaalla.

Saaria.

Pohj. Jäämeressä:

Huippuvuoret eli *Spetsbergit*.

Nämä saaret ovat autiot. Kesän aikaan saapuu sinne kalastajojta ja hylkeenpyytäjiä, mutta heidän täytyy poistua talveksi kovien pakkasten vuoksi.

Novaja Semlja.

Lofotin saaret.

Tässä saaristossa asuu ääretöin joukko vesilintuja, muiden muassa haahka. Rannikot ovat kalarikkaat. Siellä saadaan varsinkin silliä.

Itämeressä:

Ahvenanmaa.

Saarenmaa.

Hüidenmaa.

Gotlanti.

Ölanti.

Tanskan saaristo:

Själlanti, suurin niistä.

Fyen.

Langelanti.

Loolanti.

Falster.

Möen. Möenillä on liituvuori.

Bornholm.

Tanskan saaret ovat hyvin viljellyt.

*Pommerin saaret:**Rügen*, suurin niistä.

Atlantin meressä:

*Suuri Britannia.**Irlanti.*

Irlantia sanotaan „smaragdisaareksi“, sillä siellä on paljo viheriäisiä laitumia.

*Hebridit.**Orkney-saaret.**Shetlannin saaret.**Färsaaret.**Islanti.*

Islannin saarella on kuumia lähteitä ja tulivuoria*).

Välimeressä:

*Balearin saaret:**Mallorka* (maljorka) ja*Menorka.**Sardinia.**Korsika.**Liparin saaret.*

Liparin saaristossa on tuliperäinen saari Stromboli. Sitä sanotaan Tyrrhenin meren „tulitorniksi“.

Sisilia. Tuliperäinen saari.*Maltan saaret.**Jonian saaret:**Korfu* ja*Kefalonia.**Kreta eli Kandia.*

*) Sellaista seutua, jossa on tulivuoria tahi kuumia lähteitä, sanotaan tuliperäiseksi seudeksi.

*Kreikan saaret:
Kykladit ja
Sporadit.*

Tasankoja.

Tasanko.

Tasangoiksi sanotaan sellaisia avaroitä maa-aloja, joitten pinta on verrattain tasainen ilman suurempia vuoria tahi laaksoja.

Itä-Euroopan tasanko.

Pohjois-Saksan tasanko.

Länsi-Ranskan tasanko.

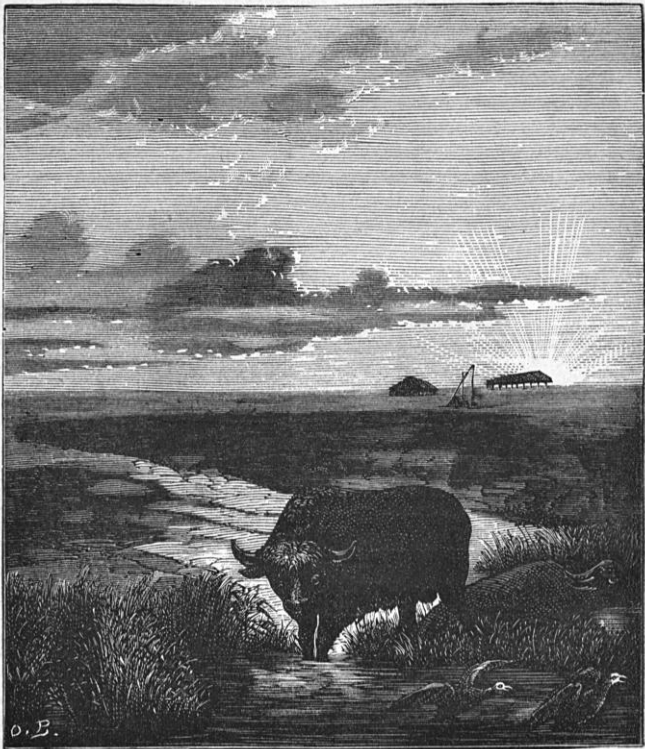
Lombardian tasanko.

Unkarin tasanko.

Valakian tasanko.

Vuoria.

Maan korkeus lasketaan meren pinnasta. Alempi korkeus maanpinnassa on *mäki*. Korkeampi on *vuori* ja korkein on *alppi*. *Vuorijono* on pitkä vuori. *Vuorenhuippu* on jonkun vuoren korkein kohta. *Vuorensolmu* on se kohta, jossa monta vuorijonoa yhtyy toisiinsa. Kun kiipeää ylös vuorelle, tuntee ilman muuttuvan kylmemmäksi, kuta korkeammalle saapuu. Vihdoin tulee niin kylmälle alueelle, ettei siellä ole mitään kasvullisuutta. Maanpintaa peittää siellä jää, joka ei koskaan täydellisesti sula. Sitä kohtaa, missä kasvullisuus lakkaa ja jää-alue alkaa, sanotaan *lumirajaksi*.

Unkarin tasanko.

Pohjois-Euroopan vuoret.

A.) *Skandinaavian vuoret:*

Kööli.

Dovrefjeld.

Langfjeldene.

Smålannin vuorimaa.

D.) *Suomen vuoret:*

Maanselkä.

Suomenselkä.

Salpausselkä.

E.) Venäjän vuoret:

Uralin tunturit.

Pohjois-Wenäjän maanselkä.

Wenäjän keski-ylänkö, jossa on Waldai.

Keski-Euroopan vuoret.

Fichtelgebirge, vuorensolmu.

Erzgebirge.

Riesengebirge.

Sudetit.

Karpatit.

Böhmerwald.

Mährin vuoriseutu.

Saksan Jura.

Sweitsin Jura.

Schwarzwald.

Thüringerwald.

Harzgebirge.

Reinin liuskavuoret.

Wogesit.

Ardennit.

Langres'n (Langren) ylänkö.

Côte d'or (Koot door) eli Kulta-ylänkö.

Cevennit:

Auvergnen (Overjnen) ylänkö.

Alpit jaetaan kolmeen osaan, jotka ovat:

1. *Länsi-alpit.*

Montblanc, Euroopan korkein vuoren huippu, 4,800 metriä korkea.

2. *Keski-alpit* eli *Sweitsin alpit.*

Alppimaisema.

3. *Itä-alpit.*

Alppien harjanteilla on aina lunta.

Pyreneitten niemimaalla ovat:

Pyreneit.

Pyreneitten vuoret ovat jylhät ja autiot.

Espanjan ylätasanko:

Kantabrian vuoret.

Sierra Guadarama.

Sierra Estrella (Ija).

Sierra Morena.

Sierra Nevada.

Pyreneitten vuorten ja Sierra Nevadan harjanteilla on aina lunta.

Apenninien niemimaalla ovat:

Apenninit ja
Merialpit.

Balkanin niemimaalla ovat:

Balkan.
Rodopen vuoret.
Olympos.

Brittein saarilla ovat:

Walesin (Oeelsin) vuorimaa ja
Grampien (Grempien) vuoret.

Tulivuoria.

Luullaan, että maan sisällä olevat aineet ovat kuumassa, sulaneessa tilassa. Kumminkin on niiden ympärillä paksu kuori, maanpinta, joka on muodostunut jäähtyneistä, kovista aineista. Maan sisuksen tuliperäisyyttä on ruvettu ajattelemaan sen vuoksi, kun joskus on nähty, että maan sisältä purkautuu savua, tuhkaa, tulta, höyryä, kuumaa vettä, ja harmaata, sulanutta ainetta, jota nimitetään *laavaksi*. Sellaista vuorta, josta nämä aineet purkautuvat, sanotaan *tulivuoreksi* eli vulkaaniksi ja vuoren aukkoa *suuksi* eli kraateriksi.

Euroopassa on seuraavat tulivuoret:

Hekla, Islannin saarella.

Vesuvius, Italian niemimaalla.

Etna, Sisilian saarella.

Stromboli, Stromboli-nimisellä Liparin saarella.

On myöskin sammuneita tulivuoria. Esimerkiksi Auvergnen ylängöllä, josta ennen olemme lukeneet, on niitä useita.

Järviä.

Suomen järvet:

Inarin järvi.

Oulun järvi.

Saimaa.

Päijänne.

Venäjän järvet:

Laatokka. Aava ja myrskyinen sisämeri.

Äänisjärvi.

Ilmajärvi.

Peiposjärvi.

Ruotsin järvet:

Wenneri.

Wetteri.

Hjelmari.

Mälari.

Sweitsin järvet:

Bodenjärvi.

Geneven järvi (sjeneven.)

Jokia.

Kun lähde pulppuaa maasta ja täyttyy niin, että se paisuu äyräittänsä yli, lähtee liika vesi siitä vierimään pienenä purona rinnettä alaspäin. Kun monta sellaista puroa yhtyy yhteen, syntyy siitä suurempi eteenpäin vierivä vesi, jota nimitetään *joeksi*. Jos joki virtailee jyrkempää rinnettä alas päin ja veden kulku siten on joutuisaa ja rientävää, saapi joki silloin nimekseen *virta* tai *koski*.

Suurta jokea, jonka vesi purkautuu mereen tai järveen, sanotaan *emäjoeksi*. Ne joet, jotka purkavat vetensä emäjokeen, ovat *lisäjokia* eli *syrjäjokia*.

Pohjoiseen Jäämereen laskevat:

Petschóra, Uralinvuorilta.

Wiena, Pohjois-Venäjän maanselältä.

Äänisjoki.

Patsjoki, Inarin järvestä.

Tenojoki, Køliltä.

Skagerakiin laskee:

Glommen, Køliltä.

Wenneriin laskee:

Klarjoki, Køliltä.

Kattegattiin laskee:

Götajoki, Wenneristä.

Pohjan lahteen laskevat:

Daljoki, Køliltä.

Ångermanjoki, Køliltä.

Tornion joki, Køliltä.

Kokemäen joki, länsi-Suomesta.

Laatokkaan laskevat:

Vuoksi, jossa on *Imatran* koski, Saimaasta.

Syvärin joki, Äänisjärvestä.

Olhavan joki, Ilmajärvestä.

Suomen lahteen laskevat:

Nerajoki, (Njeva), Laatokasta.

Narvajoki, Peiposjärvestä.

Kymijoki, Päijänteestä.

Itämereen laskevat:

Väinäjoki.

Njemen eli *Memel*.

Weiksel, Karpateilta.

Oder, Sudeteiltä.

Pohjan mereen laskevat:

Elbe, Riesengebirgeltä.

Weser, Thüringerwaldilta.

Rein, Keski-alpeilta. Rein laskee Pohjan mereen monella suuhaaralla. Reinjoessa on suuri Schaffhausin putous eli koski.

Reinjoki.

Reinin lisäjoet ovat:

Neckar, Schwarzwaldilta.

Main, Fichtelgebirgestä.

Mosel, Wogeseilta.

Maas, Langren ylängöltä.

Schelde, Ardenneilta.

Englannin kanaaliin laskee:

Seine (Seen), Langren ylängöltä.

Atlantin mereen laskevat:

Loire (Loaar), Cevenneiltä.

Garonne, Pyreneiltä.

Duéro, Espanjan ylätasangolta.

Tajo (taahho), Espanjan ylätasangolta.

Guadiana, Espanjan ylätasangolta.

Guadalquivir (kivir), Sierra Morenalta.

Välimeren laskevat:

Ebro, Kantabrian vuorilta.

Rhône, Keski-alpeilta.

lisäj. Saône (soon), Langren ylängöltä.

Arno, Apennineilta.

Tiber, Apennineilta.

Poo, Länsi-alpeilta.

Adige (Adidsje), Itä-alpeilta.

Maritza, Balkanilta.

Mustaan mereen laskevat:

Tonava, Schwarzwaldilta.

Tonavan lisäjoet ovat:

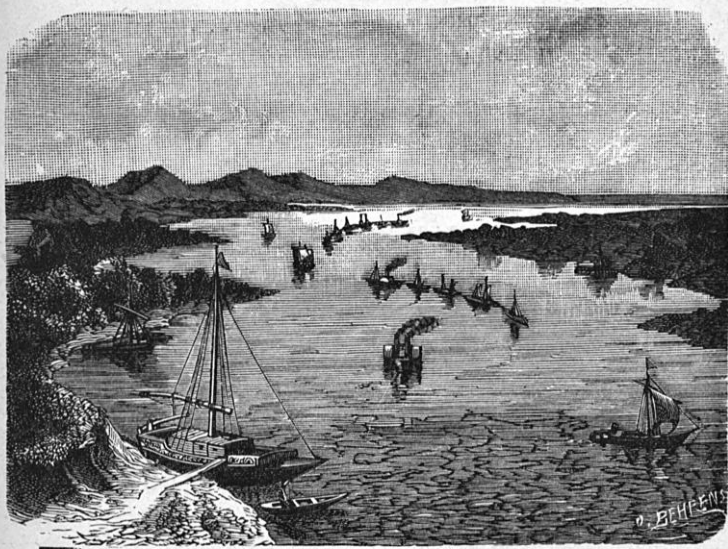
Inn,

Drau,

Sau,

Theissi ja

Pruth.

Volga.

Dnjester, Karpateilta.

Bug, Karpateilta.

Dnjepr, Waldailta.

Don, Venäjän keski-ylängöltä.

Kaspian mereen laskevat:

Wolga, Waldailta.

Wolga on Euroopan pisin joki ja liikkeelle tärkeä.
lisäj. Oka (akaa).

Kama.

Uraljoki, Uralin vuorilta.

Aasia.

Aasia on suurin kaikista maanosista. Aasian rannikoilla on paljo lahtia, niemiä ja saaria. —

Rajat: pohj. Pohj. Jäämeri, id. Iso Waltameri, et. Indian meri, län. Punainen meri, Afrikka, Wälimeri, Arkipelagi, Marmarameri, Mustameri ja Eurooppa.

Meriä ja lahtia.

Pohjoinen Jäämeri:

Obilahti.

Iso valtameri eli Tyvenmeri:

Beeringin meri.

Ohotan meri.

Jaappanin meri.

Itä-Kiinan meri.

Keltainen meri.

Etelä-Kiinan meri.

Tongkinglahti.

Siamlahti.

Indian meri:

Bengalin lahti.

Arabian meri.

Persian lahti.

Punainen meri.

Wälimeri:

Arkipelagi.

Marmarameri.

Mustameri.

Salmia.

Beeringin salmi. Kapea ja matala, sumuinen.

Sundasalmi.

Malakkasalmi.

Ormussalmi.

Bab-el-Mandebin salmi.

Bab-el-Mandeb merkitsee „kyynelten portti“ ja on se saanut nimensä niistä monista haaksirikoista, joita tällä tienoolla on tapahtunut.

Niemimaita.

Kamtshatka.

Kamtshatkan asukkaat asuvat puu- tai turvemajoissa ja käyvät nahkaisissa puvuissa.

Korea.

Taka-Indian niemimaa, jonka etelä-osaa sanotaan nimellä

Malakka.

Taka-Indiassa on ilmanala kuuma ja kostea. Kasvullisuus on erittäin loistava ja rehevä. —

Etu-Indian niemimaa, jonka etelä-osaa sanotaan nimellä

Dekan.

Etu-Indiassa on ilmanala hyvin lämmin. Kasvi- ja eläinkunta on rikas ja väriltään komea. Niemimaalla olevalta Dekanin ylängöltä saadaan timantteja.

Arabia.

Arabia on maailman suurin niemimaa. Sen sisäosa on erämaata, mutta rannikot ovat hedelmälliset. Viljelyskasveista on tärkeä kahvi.

Vähä-Asia.

Niemekkeitä.

Kap Tsheljuskin, Aasian pohjoisin niemi.

Itäniemi, itäisin niemi.

Kap Buru, Malakan niemen kärki, Aasian eteläisin niemi.

Saaria.

Uusi Sipeeria, Pohjois-Jäämeressä. Asumaton saari.

Kurilit, kaaren muodossa, Ohotan meren edustalla.

Jaappanin saaret:

Sahalin.

Jesso.

Nipon.

Liu-kiu-saaret. Itä-Kiinan meren edustalla.

Taiwan eli Formosa.

Hainan.

Itä-Indian saaristo:

1. *Isot Sundasaaret*:

Sumatra.

Jaava.

Borneo.

Celebes.

2. *Vähät Sundasaaret*.

3. *Molukit*.

4. *Filippinit*.

Itä-Indian saaristo on maanlaatunsa puolesta erittäin hedelmällistä. Ilmanala on hyvin tasainen ja viljelys menestyy erinomaisesti. Vuoria on paljo ja useat niistä tuliperäisiä. Javalla on 45 tulivuorta.

Ceylon, Indian meressä. Timanteista rikas.

Kypros ja

Rhodos, Välimeressä.

Alankoja.

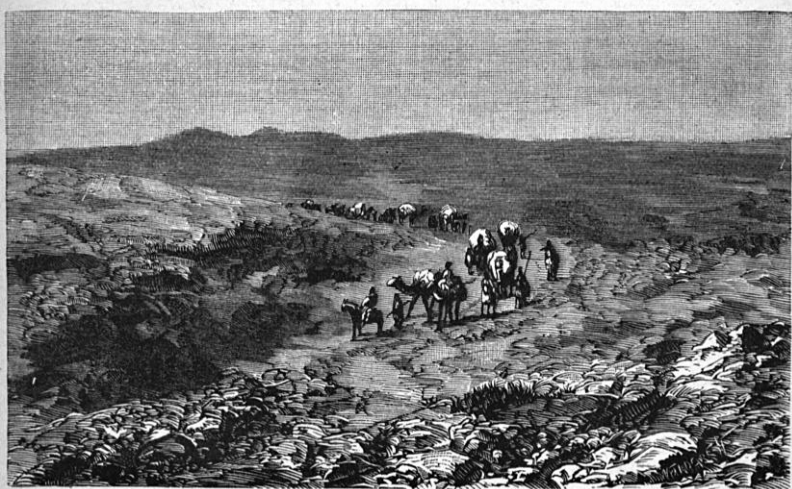
Alangoksi sanotaan sellaista maata, jonka pinta on melkein meren pinnan tasalla.

Siperian alanko.

Siperian alangon keskiosassa on suuria havumetsiä, joissa elää paljo turkkieläimiä.

Turaanin alanko.

Turaanin alangolla on paikoin köyhiä eräkaita ja paikoin aroja, joissa aroruoho kasvaa mättäissä. Jokien laaksot ovat hedelmällisiä keitaita.

Gobi eli Shamo-erämaa.

Hindustanin alanko.

Hindustanin alangon itäosa on hyvin hedelmällistä.

Mesopotamian alanko.

Tasankoja.

Kiinan tasanko.

Kiinan tasanko on hyvästi viljelty. Kasveista mainittakoon tee, riisi, puuvilla ja hedelmät.

Gobi eli Shamo.

Gobi eli Shamo on kuiva ja hedelmätöin erämaa.

Syrian erämaa.

Arabian erämaa.

Persian suolahietikko.

Yläköjä ja vuoria.

1. Itä-Aasian yläkö:

Tien-shan.

Altai.

Sajanin vuoret.

Transbaikalin alppimaa.

Jablonoï-vuoret.

Stanovoi-vuoret.

Kingan vuoret.

Kiinan alppimaa.

Himalaja.

Himalajalla on

Mount Everest eli Gaurisankar, maailman korkein
vuorenhuippu. 8,800 metriä korkea.

Pamirin ylätasanko.

Kynlyn.

2. Länsi-Aasian yläkö:

Soliman vuoret.

Hindukush.

Elburs.

Armenian yläkö.

Ararat, vuoren kukkula.

Kaukasusvuoret.

Elbrus, vuoren huippu.

Taurus, Vähän Aasian etelärannalla.

Antitaurus, Vähän Aasian pohjoisrannalla.

Libanon, Välimeren itärannalla.

Sinai, vuoren kukkula, Punaisen meren pohjoispuolella.

Järviä.

Kaspian meri.

Maanpallon suurin sisäjärvi.

Araljärvi.

Balkash.

Baikal. Kirkasvetinen alppijärvi.

Genetsaret. Kaunis ja kalarikas.

Kuollutmeri. Jylhä ja autio.

Jokia.

Pohjoiseen Jäämereen laskevat:

Ob, Altailta.

Jenisei, Sajanin vuorilta

Lena (Ijenaa).

Isoon Valtamereen laskevat:

Amúr, Transbaikalin alppimaasta.

Hoangho, Keltainen joki, Tietin ylängöltä.

Jangtsekiang, Sininen joki, Kynlyniltä.

Mekong, Tietin ylängöltä.

Menam.

Bramaputra, Himalajan pohjoispuolelta.

Ganges, Himalajan eteläpuolelta.

Ganges jokea pitävät Indian asukkaat pyhänä. He luulevat pääsevänsä autuaiksi, kun upottavat itsensä sen pyhiin aaltoihin.

Indus, Himalajan pohjoispuolelta.

Euftrat ja

Tigris, Armenian ylängöltä.

Järvijokia.

Ne joet, jotka laskevat järviin, sanotaan *järvijoiiksi*.
Jordan, Kuolleeseen mereen.

Syr-Darja ja

Amu-Darja, Aral-järveen.

Ili, Balkash-järveen.

Afrikka.

Afrikan rannikoilla on aivan vähä lahtia, niemiä ja rantasaaria.

Rajat: pohj. Välimeri, län. Atlantin meri, id. Indian meri, Punainen meri ja Aasia.

Meriä ja lahtia.

Välimeri:

Iso Syrtti.

Vähä Syrtti.

Atlantin meri:

Guineanlahti.

Intian meri.

Salmia.

Mosambikin kanaali, Afrikan itäpuolella.

Niemimaita.

Somalein niemimaa, Afrikan itärannikolla.

Niemekkeitä.

Hyväntoivonniemi, kalliainen niemeke; merimatcustajoille tärkeä.

Kap Agulhas (aguljas), eteläisin, vaarallisten matalikkojen ympäröimä.

Kap Guardafui, itäisin.

Taipaleita ja kanavia.

Suetsin taipale.

Suetsin taipale yhdistää Afrikan ja Aasian toisiinsa. Suetsin taipaleen poikki on kaivettu

Suetsin kanava, jota myöten voidaan purjehtia Välimerestä Punaiseen mereen.

Saaria.

Atsorit. Hedelmälliset.

Madeira. Saarella viljellään sokeria ja viiniä.

Kanarian saaret:

Teneriffa. Tuliperäinen.

Ferro.

Kap Verden saaret.

Ascension (asenshen) } Kallioisia saaria. Kuitenkin purjehti-
St. Helena. } joille tärkeitä.

Madagaskar.

Komorin saaret.

Maskarenit:

Mauritius.

Bourbon. Tuliperäinen.

Sokotra.

Erämaita.

Sahara, pohjois-Afrikassa.

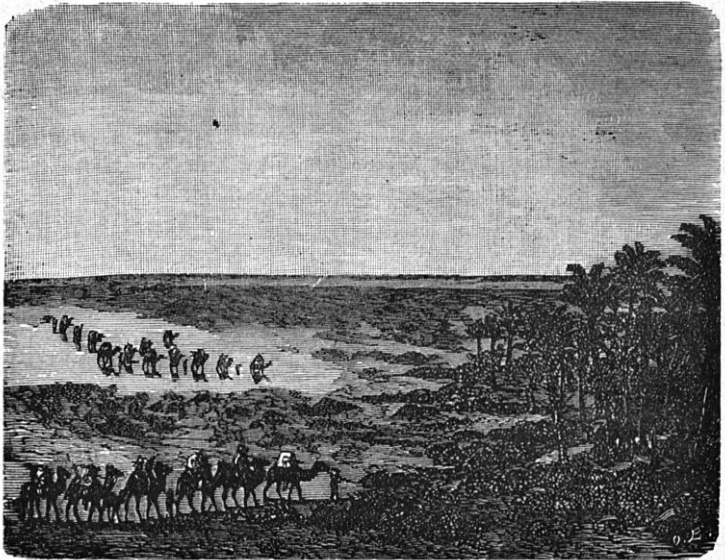
Kalahari, etelä-Afrikassa.

Sahara on maailman suurin erämaa. Siinä on laajoja hieta-aavikkoja. Usein raivoaa siellä kovia myrskyjä, jotka panevat hiekan suurina, pilventapaisina aaltoina kiitämään pitkin maanpintaa. Jos aavikolla sattuu olemaan joku este, koontuu hiekka siihen, ja näin hautaa se usein allensa erämaassa matkustajojta, jotka sattuvat olemaan myrsky-ilman tiellä.

Erämaassa matkustaminen olisi vällan mahdotonta ellei siellä löytyisi *keitaita*. Keitaat ovat hedelmällisiä, kosteita paikkoja erämaassa. Niihin saapuvat erämaan matkustajat, karavaanit, kameleineen levähtämään ja saamaan virvoitusta. Tämöisiä keitaita on useita. Tärkeimpiä ovat:

Fessan, Saharan pohjois-osassa.

Niilin laakso, Saharan itä-osassa.

Sahara ynnä keidas ja taatelipalmuja.

Ylänköjä ja vuoria.

Atlasvuoret, Afrikan luoteiskulmassa.

Barkan ylänkö, Välimeren rannalla.

Senegambian ylätasanko, länsi-Afrikassa.

Kongovuoret, Guinean lahden pohjoisrannalla.

Abessinian alppimaa, itä-Afrikassa. Tämä alppimaa on hyvin korkea ja jylhän kaunis.

Kilimandsharo, etelä-Afrikan itärannikolla; sammunut tulivuori; Afrikan korkein vuorenhuippu; ikuisella lumella peitetty.

Niewefeld (nivefelt) ja

Swartefeld, molemmat etelä-Afrikassa.

Karrun ylänkö-aro, Niewefeldin ja Swartefeldin välillä.

Piko de Teyde, tulivuori Teneriffasaarella.

Myrsky erämaassa.

Järviä.

Tsad. Matala järvi Saharan eteläpuolella.

Ukereve eli *Viktoria Nyantsa*. Suurin Afrikan järvistä.

Mvutan eli *Albert Nyantsa*.

Tanganjika.

Bangveolo.

Njassa.

Tsana, alppijärvi Abessiniassa.

Jokia.

Välimeren laskee:

Niili, Ukerevesta.

Syrjäj. *Bahr el Abiad* (Valkea joki) ja
Bahr el Asrek (Sininen joki).

Niili on maailman pisimpiä jokia. Niili tulvii yli äyräitensä heinäkuun ja lokakuun välillä ja muuttaa koko Niilin laakson järveksi, missä kukkulat, joille kaupungit ja kylät ovat rakennetut, kohoavat saarina. Sitte alenee virta taaskin ja joulukuussa on tulva jo hävinnyt. Mutta tulviva vesi on tuonut mukanaan hedelmällistä mutaa, joka on laskeunut alankoon, tehden sen mitä hedelmällisimmäksi viljamaaksi.

Kylä Afrikassa.

Atlantin mereen laskevat:

Senegal ja

Gambia, Senegambian ylätasangolta.

Niger, Kongovuorilta.

Kongo, Bangveolosta.

Oranjejoki (oransje), Afrikan etelä-osassa.

Intian mereen laskee:

Sambesi (»Kalavirta«). Joen keskipaikoilla ovat mahtavat

Viktoriaputoukset. Joen suulla on suuri aarniometsä.

Amerikka.

Rajat: pohj. Pohj. Jäämeri, id. Atlantin meri, län. Iso Valtameri.

Amerikka on muihin maanosiin verraten merkillinen siinä, että se ulottuu hyvin pitkälle pohjoiseen ja etelään. Amerikka jakaantuu kahteen osaan: 1) *Pohjois-Amerikka* ja 2) *Etelä-Amerikka*. Näitä osia yhdistää toisiinsa kapea *Panaman taipale*. Pohjois-Amerikan rannikoilla on sängin paljo lahtia, niemiä ja saaria, mutta Etelä-Amerikan rannikoilla niitä ei paljo ole.

Meriä ja lahtia.

Pohjoinen Jäämeri.

Atlantin meri.

Baffinlahti.

Hudson lahti (hödsn).

S:t Lawrence lahti (sänt-lorens).

Fundylahti.

Fundylahti on niitä paikkoja maanpallolla, jossa *luode* ja *vuoksi* enimmin huomataan. Luode ja vuoksi on valtameren säännöllinen kohoaminen ja laskeminen kahdesti vuorokaudessa.

Meksikon lahti.

Karaibin meri.

Iso Valtameri:

Kalifornian lahti.

Panaman lahti.

Arikan mutka.

Salmia.

Beeringin salmi.

Davis-salmi (deervis).

Hudsonsalmi (hödsn).

Floridan salmi, jossa Golfvirta alkaa.

Magalhaenin salmi (mageljain).

Niemimaita.

Labrador.

Uusi Skotlanti.

Floridan niemi. Matalata ja rämeistä.

Yukatan niemi (jukatan).

Kalifornian niemi.

Aljaska.

Niemekkeitä.

Kap Wales (ueels), Beeringin salmen äärellä, Amerikan läntisin.

Kap Hoorn, Amerikan eteläisin.

Saaria.

Arktiset saaret:

Grönlanti,

Baffinmaa y. m.

New Foundlannin (nju-föndlennin) saari.

New Foundlannin edustalla on laaja matalikko. Se on syntynyt sorasta ja mudasta, joka on kulkeutunut merivirtojen tuomien jäiden mukana pohjoisilta saarilta. Muta on laskeutunut meren pohjaan, kun jää on Golf-virran vaikutuksesta sulanut. Matalikolla harjoitetaan suurenmoista kalastusta, sillä äärettömät kalaparvet kokoontuvat tänne.

Bermuda-saaret (bermjuda).

Länsi-Indian saaristo:

1. *Isot Antillit:*

Kuba.

Jamaika.

Haiti.

Puertoriko.

2. *Vähät Antillit.*

3. *Bahama-saaret.*

Länsi-Indian saarilla on hyvin rikas kasvikunta. Kasveista mainittakoon sokuri, kahvi, hedelmät ja tupakka.

Falklandin saaret (folklennin).

Tulimaa.

Vankouwer saari.

Aleutin saaret. Tuliperäiset.

Yläköjä ja vuoria.

Andesvuoret eli *Kordillerit* (diljerit):

Rocky Mountains (movnteens) eli *Kalliovuoret.*

Merialpit:

S:t Elias, tulivuori.

Kaskadvuoret, }
Sierra Nevada, } ikuisella lumella peitetyt.

Meksikon yläkö.

Nämä vuoret sisältävät jaloja metalleja: kultaa, hopeaa, elohopeaa ja vaskea.

Alleghany-vuoret (alligeni).

Näistä vuorista saadaan rautaa, kivihiiltä ja petroleumia.

Quiton (kiiton) ylätasanko:

Chimborazo, sammunut tulivuori, (tshimborasso).

Cotopaxi, palava tulivuori, (kotopatshi).

Titicacan ylätasanko (Titikaka).

Aconcacua (Akonkakua), Amerikan korkein vuoren huippu.

Venetsuelan vuorimaa.

Guayanan yläkö.

Brasilian yläkö.

Brasilian ylängöltä saadaan kultaa ja kalliita kiviä.

Järviä.

Suuri Karhujärvi.

Suuri Orjajärvi.

Winnipeg-järvi (uinnipeg).

Canadian järvistö:

1. *Yläjärvi.*
2. *Michigan* (mishigän).
3. *Huron* (juuron).
4. *Erie* (iiri).
5. *Ontario* (ontärio).

Tämä järvistö muodostaa yhteensä maailman suurimman suolattoman vesistön, joka on lähes Suomenmaan kokoinen. Erien ja Ontarion välissä on maailman mainio

Niagaran vesiputous (nejagaran).

Suuri Suolajärvi, Pohjois-Amerikan länsi-osassa.

Jokia.

Pohjoiseen Jäämereen laskee:

Mackenzie joki (makkensii), Kalliovuorilta.

Atlantin mereen laskevat:

Nelson joki.

S:t Lawrence-joki (sänt-lorens).

Mississippi,

jonka syrjäjokia ovat

Missouri ja

Ohio (ohejo).

Missisipin ympärillä on laajoja, aallokkaita ruohokenttiä, *preerioita*.

Mississippi-Missouri on *maailman pisin joki*, 6,500 kilom. pitkä.

Rio grande del Norte („Pohjan suuri virta“), Kalliovuorilta.
Magdalena.

Orinoko.

Orinokon ympärillä on laaja ruohotasanko.

Amazonjoki (Amatson), Andesvuorilta.

Amazonjoki on suuri ja mahtava. Siinä on paljo saaria. Sen ympärillä on suuri alanko, joka kasvaa upeata aarniometsää.

Rio de la Plata,

jonka alkujokia ovat

Parana,

Paraguay ja

Uruguay.

La Plata-virran ympärillä ovat *Pampastasangot*, joilla elää laumoittain metsittyneitä hevosia, härkiä ja muuleja.

San Fransisko, Brasilian ylängöltä.

Isoon Valtamereen laskevat:

Colorado, Andesvuorilta.

Columbia, Andesvuorilta.

Austraalia.

i. Austraalian manner.

Rajat: pohj., län. ja etel. Indian meri, id. Tyvenmeri.

Austraalian manner on suuri, sangen ehytrantainen maakappale. Mannerta sanotaan myöskin Uudeksi Hollanniksi.

Lahtia.

Karpentarian lahti, Austraalian pohjoispuolella.

Austraalian mutka, Austraalian eteläpuolella.

Salmia.

Torresin salmi, Austraalian pohjoispuolella.

Bassin salmi, Austraalian eteläpuolella.

Niemiä.

Yorkin niemi, pohjois-Austraaliassa.

Vuoria.

Austraalian alpit.

Austraalian vuoret ovat rikkaat kullasta ja kivihiilestä.

Jokia.

Murray (mörree), jonka lisäjoki on

Darling.

Murray on pitkä, mutta vähävetinen joki.

2. Austraalian saaristo.

Austraalian saaristo on hajallaan suurella alalla Tyy-
nen meren etelä-osassa. Katsoen siihen, miten etäällä saaret
ovat mantereesta, jaetaan ne kolmeen osastoon:

1. Sisäryhmä.

Uusi Guinea.

Saari on alaltaan yhtä suuri kuin Skandinavian niemimaa.
Siellä on korkeita vuoria ja purjehdukselle kelpaavia jokia.

Bismarckin saaristo.

Salomonin saaret.

Uudet Hebridit.

Uusi Kaledonia.

Fidchisaaret.

Uusi Seelanti.

Uusi Seelanti on tuliperäinen. Kuumia lähteitä ja palavia
tulivuoria on useita. Saaren luonto on maailman kauniimpia.

2. Ulkoryhmä.

Marianit.

Karolinit.

Ystävyöden saaret.

Cookin saaret.

Seurasaaret.

Matalat saaret.

Marquesas (-keesas) saaret.

3. Hajasaaret.

Sandwich- (sanduits) *saaret*, joista suurin on

Havaiji.

Havaijilla on tulivuori *Mauna Loa*, jonka suuri aukko on aina täynnä kiehuvaa laavaa.

Eteläisen napapiirin seuduilla on löydetty monta maata ja saarta. Niitä sanotaan yhteisellä nimellä

Eteläiset Napamaat.

Kasvit ja eläimet eivät siellä menesty. Maita peittää ikuinen jää ja rantoja ympäröivät ajojääät ja jäävuoret. Etäältä on nähty savuava tulivuori. Sille on annettu nimi *Mont Erebus*.

Suomi.

Rajat: pohj. Norja, id. Norja ja Wenäjä, etel. Wenäjä ja Suomen lahti, län. Itämeri, Pohjan lahti ja Ruotsi.

Suomen rannikolla on hyvin paljo lahtia, niemiä ja saaria. Merkillisimmät niistä ovat seuraavat:

Lahtia ja salmia.

Pohjan lahti, jonka kapeinta kohtaa sanotaan nimellä *Merenkurkku*.

Kihti.

Baröön salmi.

Suomen lahti.

Wiipurin lahti.

Niemiä.

Hankoniemi.

Porkkala.

Saaria.

Pohjan lahdessa:

Hailuoto.

Ahvenanmaan saaristo, jonka suurin saari on Ahvenanmantere.

Suomen lahdessa:

Varsinais-Suomen saaristo, jossa on:

Kemiön saari. —

Pyhtään saari.

Koivisto.

Suursaari.

Laatokassa:

Walamo.

Walamon saarella on venäläinen munkkiloostari.

Vuoria:

Maanselkä, josta eroavat:

Ounasselkä,

Kivaloselkä,

Kainunselkä,

Suomenselkä ja

Salpausselkä.

Ounasselällä on Suomen korkein vuoren huippu, *Pallastunturi*. 850 m. korkea.

Suomenselkä ja Salpausselkä ovat seuraavien vuorijonojen kautta toistensa yhteydessä:

Satakunnanselkä,

Hämeenselkä,

Savonselkä ja

Karjalanselkä.

Salpausselästä käy lounaaseen

Lohjanselkä,

ja kaakkoon

Äyräpäänselkä.

Peltoaivi ja

Aavasaksa,

} pohjois-Suomessa.

Kangasalan harju ja Punkaharju ovat luonnon ihanuudestaan ylistettyjä.

Järviä ja jokia.

Isänmaamme on saanut nimen »tuhajärvien maa«, sillä ei missään muussa Euroopan maassa ole niin lukuisasti sisämaan-vesiä kuin Suomessa. Varsinkin järviä on paljon ja ne parhaastaan tekevätkin maamme luonnon niin ihanaksi.

Vesijaksot jaetaan maanselänteitten mukaan viiteen vesistöön.

Lappalaisia.

1. Pohjoinen vesistö,

Maanselän pohjois- ja itä-vierteellä, purkaa vetensä Pohjoisen Jäämeren lahtiin.

Tenojoki, Tenovuonoon.

• *Ivalon joki*, laskee pohjoisen vesistön suurimpaan järveen, jonka nimi on

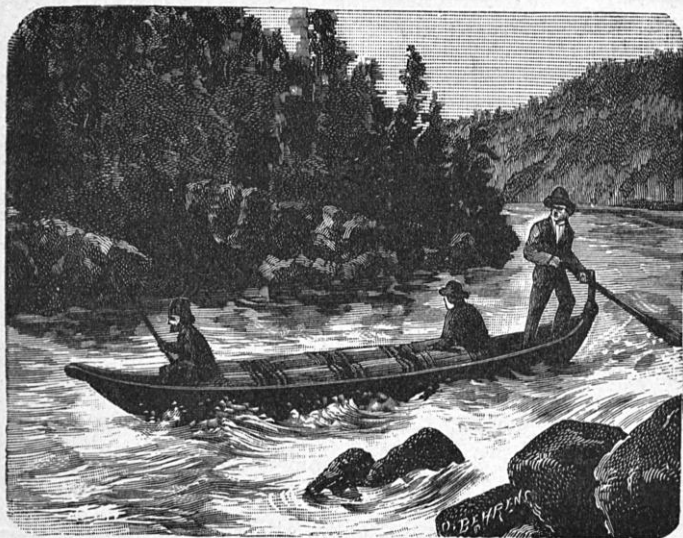
Inarin järvi.

Inarin järvi laskee vetensä Warangin vuonoon. Laskujokena on

Patsjoki.

Ivalon joesta huuhdotaan kultaa.

Kuusamon reitti, laskee Wienan mereen.

Tervavenhe.

2. Luoteinen vesistö,

jonka rajat ovat: pohj. ja idässä Maanselkä, etelässä ja kaakossa Suomenselkä. Vedet laskevat Pohjan lahden pohjoisosaan.

Tornion joki, ynnä sen
syrjäjoki *Muonion joki*.

Kemijoki, ynnä sen
syrjäjoki *Ounasjoki*.

Oulun joki, Oulun järvestä, johon laskee koillisesta
Hyrynsalmen reitti ja idästä
Sotkamon reitti.

Sotkamon reitti laskee *Kajaaninjoen* ja *Ämmänkosken* kautta.

Oulun jokea myöten kuljetetaan paljo tervaa, tukkia ja muuta tavaraa, vaikka kulku onkin sangen vaivaloista monien koskien vuoksi.

Siikajoki.

Pyhäjoki.

Lapuan joki.

Kyrön joki.

Molemmat viimemainitut joet virtaavat viljavien vainioiden ja muhkeasti rakennettujen kylien välitse.

Huomattavimmat kosket ovat:

Taivalkoski, Kemijoessa.

<i>Niskakoski,</i>	} Oulun joessa.
<i>Pyhäkoski,</i>	
<i>Merikoski,</i>	

3. Lounainen vesistö,

jonka rajana on pohjoisessa Suomenselkä, idässä Hämeen-
 selkä, kaakossa Lohjanselkä.

Sen vedet laskevat Pohjan lahden eteläosaan ja Itä-
 mereen.

Tämän vesistön useimmat järvet purkavat vetensä
 samaan pääjärveen, jonka nimi on

Pyhäjärvi.

Pyhäjärveen tulee vesiä kahdelta haaralta: pohjois-
 sesta ja idästä.

Pohjoiset vedet:

1) *Ätsärin reitti*,

2) *Pihlajaveden reitti* ja

3) *Keuruun reitti*, yhdistyvät

Ruovedessä, joka laskee

*Muroleen kosken kautta
Näsijärveen ja sitte
Tampereen kosken kautta
Pyhäjärveen.*

Itäiset vedet:

- 1) *Längelmäveden reitti*, johon kuuluvat
Längelmävesi,
Pälkänevesi,
Roine ja
Mallasvesi. Mallasveteen laskee
- 2) *Hauhon reitti*, jossa ovat kauniit järvet
Lummene ja
Vesijako.
Vielä tulee idästä
- 3) *Wanajan reitti*, jossa on
Wanajavesi.

Kaikki nämä kolme reittiä yhtyvät ja laskevat
Kuokkalan kosken kautta
Pyhäjärveen.

Pyhäjärvestä juoksee vesi virrakkaan
Nokian kautta
Kuloreteen, johon tulee pohjoisesta
Kyrösjärvi, muhkean
Kyröskosken kautta.

Kulovedestä juoksee Pohjan lahteen mahtava
Kokemäen joki. —

Paitsi Kokemäen joen aluetta, kuuluu lounaiseen vesistöön
vielä *Lohjan järvi* ja *Pyhäjärvi* sekä *Aurajoki.*

4. Keskimäinen ja eteläinen vesistö,

jonka rajana on lännessä Lohjanselkä ja Hämeenselkä, pohjoisessa Suomenselkä, idässä Savonselkä ja Äyräpäänselkä.

Vedet laskevat Suomen lahteen. Pääjärvi

Päijänne, on 12 peninkulman pituinen. Siihen laskee vettä monelta puolelta.

Pohjoiset vedet:

- 1) *Saarijärven reitti*,
- 2) *Wiitasaaren reitti*, jossa on suuri *Keitele* ja
- 3) *Rautalammin reitti*.

Itäiset vedet:

Mäntyharjun reitti, joka laskee *Puulaveden* kautta.

Eteläiset vedet:

Wesijärvi,
Wesijärven kanavan kautta.

Päijänteestä vie vettä

Kalkkisten koski

Ruotsalaiseen, josta alkaa

Kymijoki.

Kymijoessa on kaunis *Anjalan putous*.

Keskimäisen ja eteläisen vesistön vesistä mainittakoon vielä

Wantaan joki ja

Rajajoki.

5. Kaakkoinen vesistö,

jonka rajana on pohjoisessa Suomenselkä, lännessä Savon-
selkä ja Äyräpäänselkä.

Vedet laskevat Laatokkaan.

Vesistön suurin järvi on

Saimaa. Pohjoisessa on Saimaa monen salmen kautta *Haukiveden* kanssa yhteydessä. Tähän järveen laskevat:

Kallaveden reitti ja

Pielisen reitti.

1. *Kallaveden reitti*, johon kuuluu

Iisalmen reitti ja

Nilsian reitti, jotka yhtyvät

Kallavedessä.

Kallavedestä juoksevat vedet

Konnuskosken,

Leppävirran,

Ummukkaveden ja

Warkauden kosken kautta

Haukiveteen.

2. *Pielisen reitti*, jonka suurin järvi on

Pielisjärvi.

Siitä vie

Pielisjoki

Pyhäselkään, johon laskee pohjoisesta

Höytiäinen.

Pyhäselkä on lännessä

Oriveden kanssa yhteydessä.

Tähän laskee kaakosta

Pyhäjärvi ja sitte vedet kulkevat

Orivirran kautta

Haukiveteen.

Haukivesi on kolmen salmen kautta yhteydessä saarekkaan

Saimaan kanssa, johon myös koillisessa yhtyy ihana

Puruvesi.

Saimaasta viepi vettä mahtava

Wuoksi, jossa on Suomen ja Euroopan suurin koski, mainio

Imatra.

Wuoksi jakaantuu kahteen haaraan, joista eteläinen laskee Suvannon kautta Laatokkaan.

Suomen vesistöjen tärkeimmät kanavat ovat:

Saimaan kanava.

Muroleen kanava.

Kuokkalan eli Lempoisten kanava.

Nerkoon kanava.

Konnuksen kanava.
Warkauden kanava.
Pielisjoen kanavat.

Suomi jaetaan vanhastaan yhdeksään maakuntaan, jotka ovat:

Uusimaa, Varsinais-Suomi, Ahvenanmaa, Satakunta, Häme, Savo, Karjala, Pohjanmaa ja Lappi.

Kirkollista hallintoa varten on Suomi jaettu neljään hiippakuntaan.

Nykyistä virallista hallintoa varten on Suomi jaettu 8 lääniin, joita kuvernöörit hoitavat.

1. Uudenmaan lääni.

Kaupunkeja:

Helsinki, Suomen lahden rannalla, Suomen pääkaupunki, keisarillinen senaatti, kenraalikuvernöörin asunto. Yliopisto. Monta koulua. Hyvä satama. Vilkas kauppa. *Wiaporin* linnoitus, saarella Helsingin edustalla.

Porvoo, Porvoojoen varrella. Piispan asunto. Suuren runoilijamme Runebergin koti.

Loviisa, Suomen lahden rannalla. Kylpylaitos.

Tammisaari, Suomen lahden rannalla. Ruotsalainen opettajaseminaari, jossa valmistetaan kansakoulun naisopettajia.

Hankoniemi, saman nimisellä niemellä. Talvisatama. Kylpylaitos.

2. Turun ja Porin lääni ynnä Ahvenanmaa.

Kaupunkeja:

Turku, Aurajoen varrella, Suomen vanhin kaupunki; entinen pää- ja yliopistokaupunki. Kuvernöörin ja arkki-

piispan asunto. Kaupungin merkillisin rakennus on vanha tuomiokirkko.

Naantali, Itämeren rannalla. Kylpylaitos.

Uusikaupunki, Pohjan lahden rannalla.

Pori, Kokemäen joen varrella. Melkoinen kauppa, tehtaita.

Rauma, Pohjan lahden rannalla. Kuuluisa pitsinteosta.

Maarianhamina, Ahvenanmaalla. Kylpylaitos.

Turun tuomiokirkko.

3. Hämeen lääni.

Kaupunkeja:

Hämeenlinna, Wanajan reitin varrella. Kuvernöörin asunto.

Tampere, Tampereen kosken varrella, kauniilla paikalla. Suomen suurin tehdaskaupunki.

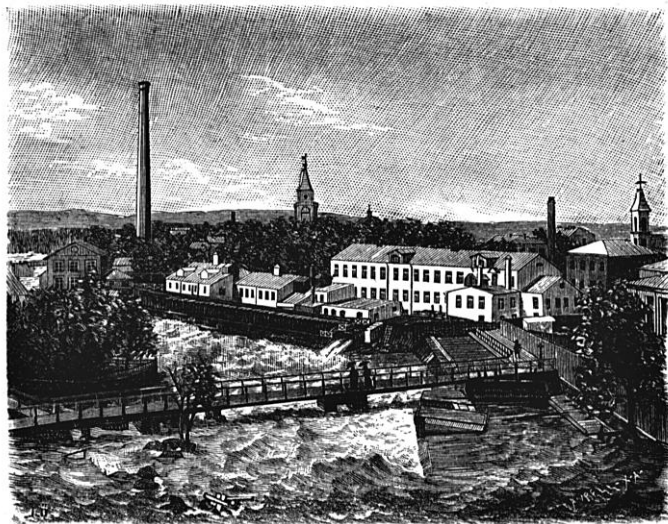
4. Mikkelin lääni.

Kaupunkeja:

Mikkeli, erään Saimaan lahden rannalla. Kuvernöörin asunto.

Savonlinna, saarella Haukiveden ja Saimaan välisen kulkuväylän varrella. Piispan asunto. Kylpylaitos.

Heinola, Kymijoen varrella. Kylpylaitos.

Tampere.

5. Wiipurin lääni.

Kaupunkeja:

Wiipuri, Wiipurin lahden rannalla. Hovioikeus. Kuvernöörin asunto. Tärkeä kauppakaupunki.

Käkisalmi, saarella Wuoksen pohjoisella suulla.

Sortavala, Laatokan pohjoisrannalla. Suomalainen opettaja-seminaari.

Hamina, Suomen lahden rannalla. Kadettikoulu.
Kotka, Kymijoen suulla. Suuria sahalaitoksia.
Lappeenranta, Saimaan rannalla. Kylpylaitos.

6. Kuopion lääni.

Kaupunkeja:

Kuopio, kauniilla paikalla Kallaveden rannalla. Kuvernöörin asunto. Hyvä kauppa.

Iisalmi, Iisalmen reitin varrella. Vilkas liike.

Joensuu, Pielisjoen suulla. Hyvä kauppa.

7. Waasan lääni.

Kaupunkeja:

Nikolainkaupunki eli *Waasa*, Pohjan lahden rannalla. Kuvernöörin asunto. Hyvä kauppa.

Uusi Kaarlepyy, Lapuan joen varrella. Ruotsinkielinen mies-opettaja seminaari.

Pietarsaari, Pohjan lahden rannalla.

Kokkola,

Kaskinen ja

Kristiina, kaikki meren rannalla; harjoittavat kauppaa.

Jyväskylä, Päijänteen pohjoispuolella olevan Jyväsjärven rannalla. Suomalainen opettaja-seminaari.

8. Oulun ja Kajaanin lääni.

Kaupunkeja:

Oulu, Oulun joen suulla. Kuvernöörin ja piispan asunto. Vie ulkomaalle tervaa.

Raahe, Pohjan lahden rannalla. Seminaari.

Kemi, Pohjan lahden rannalla.

Kajaani, lähellä Oulun järveä.

Tornio, lähellä Tornion joen suuta.

Valtakunnat Euroopassa.

- { *Wenäjän* keisarikunta. Pääkaupunki: *Pietari*.
 { *Suomen* suuriruhtinaskunta. Pääk.: *Helsinki*.
 { *Ruotsin* kuningaskunta. Pääk.: *Tukholma* (Stockholm).
 { *Norjan* kuningaskunta. Pääk.: *Kristiaania*.
Tanskan kuningaskunta. Pääk.: *Köpenhamina* (Kjöbenhavn).
Saksan keisarikunta. Pääk.: *Berliini* (Berlin).
 { *Itävallan* keisarikunta. Pääk.: *Wien*.
 { *Unkarin* kuningaskunta. Pääk.: *Buda-Pest*.
Rumaanian kuningaskunta. Pääk.: *Bukarest*.
Alankomaitten eli *Hollannin* kuningaskunta. Pääk.: *Haag*.
Belgian kuningaskunta. Pääk.: *Brüssel*.
Suuribritannian ja *Irlannin* kuningaskunta. Pääk.: *London* (London).
Ranskan tasavalta. Pääk.: *Pariisi* (Paris).
Espanjan kuningaskunta. Pääk.: *Madrid*.
Portugalin kuningaskunta. Pääk.: *Lissabon*.
Italian kuningaskunta. Pääk.: *Rooma*.
Sveitsin tasavalta. Pääk.: *Bern*.
Turkin sulttaanikunta. Pääk.: *Konstantinopoli*.
Kreikan kuningaskunta. Pääk.: *Ateena*.
Bulgarian ruhtinaskunta. Pääk.: *Sofia*.
Serbian kuningaskunta. Pääk.: *Belgrad*.
Montenegron ruhtinaskunta. Pääk.: *Cettinje*.

MAAPALLON YMPÄRI,

joka äsken on valmistunut *41 vihossa à 40 p.* Kokonaisuudessaan sisältää teos *328* hienotekoista kuvataulua tekstineen.

Maapallon ympäri on *suurin kuvateos, mikä tähän saakka on suomenkielellä ilmestynyt.* Se esittää nykyajan parhaiden valokuvausten mukaan näköaloja maailman kauniimmista seuduista, loistorakennuksista, kirkoista linnoista, kaupungeista y. m. merkillisistä paikoista.

Tämä **suurin suomalainen kuvateos** on jo levinnyt laajoihin piireihin, mutta se kyllä ansaitsee tulla vieläkin laajemmin tunnetuksi. Sanomalehdet ovat teoksesta yksimielisesti antaneet kiittäviä arvosteluja.

» — Kuvat ovat erittäin hienoja ja kauniita, joten teos täydellisenä tulee olemaan jokaisen kodin somistuksena.» (Kaiku.)

» — Tämä lyhyellä, asiallisella tekstillä varustettu kaunis kuvateos ansaitsee mielestämme kaikin puolin huomiota ja kannatusta.» (Laatokka.)

» — **kieltämättä mitä arvokkain joululahja!**» (Päivälehti.)

MAANTIETEELLISIÄ KUVAUKSIA maapallon kaikista osista.

Toimittanut *Isak Fehr.* Suomentanut *F. O. Rapola.*

Tämä runsailla kuvilla somisteltu teos ilmestyy *13 vihossa à 55 p.*

Teokseen tulee myöskin kuvauksia ja kuvia Suomesta.

» — Olemme vakuutetut siitä, että tämä teos tulee mitä suurimmassa määrässä lukijalle näyttämään luonnon suuruutta ja rikkautta ja laajentamaan hänen katsantokantaansa. — — Esitystapa on vilkasta ja miellyttävää. Teokselle lisäävät erikoisesti arvoa hyvästi onnistuneet kuvat. — — Toivomme sen leviävän runsaasti varsinaisen kansankin koteihin levittämään hauskuutta takkavalkean ääressä syksyisinä ja talvisina iltapuhteina. — — Mistään kansankirjastosta ei teos saa luonnollisesti puuttua.» (Mikkelin Sanomat.)

»Erittäin tervetullut ja hyödyllinen kirja jokaiselle nuorukaiselle ja vanhemmallekin hauskaa lukemista tarjoava. Olisi jokaiseen perhekirjastoon ja jokaiseen lainakirjastoon hankittava.» (Lapp. U.)